

A. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

[Ξένες λέξεις και γλωσσικός πλούτος]

(1) Οι κοινωνικές συνθήκες, άρα και οι απαιτήσεις της επικοινωνίας, αλλάζουν συνεχώς και οι γλώσσες προσαρμόζονται στις νέες επικοινωνιακές ανάγκες. Η κοινωνική εξέλιξη και η ανάγκη της επικοινωνίας οδηγούν στη δημιουργία νέων λέξεων. Τα ξένα δάνεια είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους όλες οι γλώσσες δημιουργούν νέες λέξεις. Στην ιστορία των γλωσσών δεν υπάρχει καμία «καθαρή» γλώσσα χωρίς ξένες επιδράσεις και, όπως γράφει ο Εμίλ Μπενβενίστ, το λεξιλόγιο όλων των γλωσσών, «τόσο των αρχαίων όσο και των σύγχρονων γλωσσών, είναι γεμάτο δάνεια που αλληλοδιασταυρώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις». Η αρχαία ελληνική γλώσσα είναι γεμάτη ξένες λέξεις, γράφει στις αρχές του 20ού αιώνα ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης.

(2) Στην παλιά και πολύ σημαντική μελέτη του για το θέμα, ο Τριανταφυλλίδης αποδεικνύει ότι οι ξένες λέξεις είναι πολύ σπουδαίος πλούτος της γλώσσας, γιατί αναπληρώνουν πολύ συγκεκριμένες γλωσσικές ανάγκες, προσθέτουν νοηματικές αποχρώσεις και συνώνυμα, νέες έννοιες, φτιάχνουν παράγωγα και σύνθετα, ποικιλότητες μεταφορές, ιδιωματισμούς κ.τ.λ. Ξένες δεν είναι οι λέξεις ξένης ετυμολογίας, γράφει ο Τριανταφυλλίδης, γιατί τότε ξένες είναι οι λέξεις *βιβλίο, βουνό, σαπούνι, λουλούδι, παπούτσι, κάρβουνο κ.τ.λ.* Ξένες, λοιπόν, δεν κάνει τις λέξεις η ετυμολογία τους. Έχει από καιρό ξεχαστεί, γράφει ο Εμμανουήλ Κριαράς, ότι είναι ξένες οι λέξεις *σπίτι, πόρτα, βίδα, παπούτσι*. Ξένες είναι μόνο οι λέξεις εκείνες που δεν είναι σαφείς για τους ομιλητές, που είναι «αδιαφανείς» ως προς το νόημά τους. Οι λέξεις με ξένη ετυμολογία, που χρησιμοποιούνται συνεχώς στην καθημερινή ομιλία και είναι σαφέστατες ως προς το νόημά τους για τους ομιλητές, αποτελούν, επομένως, μέρος του λεξιλογικού θησαυρού της ελληνικής γλώσσας, είναι λέξεις ελληνικές. Η γλώσσα φαίνεται να έχει τεράστια αφομοιωτική ικανότητα που δεν την εμποδίζει η μορφή των ξένων λέξεων. Ο ομιλητής και η καθημερινή γλώσσα προσαρμόζουν και φτιάχνουν παράγωγα:

ο στυλός, του στυλού, το μπετό, τα μπετά, μπετονιέρα, ο σινεμάς, οι σινεμάδες, μαρσάρω, τριπλάρω.

(3) Κατά καιρούς αναπαράγεται η αντίληψη ότι οι ξένες λέξεις μπορούν να αλλοιώσουν την ενότητα μιας γλώσσας και να οδηγήσουν στην εξαφάνισή της. Οι γλωσσολόγοι, ωστόσο, θεωρούν ότι κάθε πρόβλεψη για οποιαδήποτε γλώσσα έχει πολύ σχετική αξία. Οι γλώσσες δεν είναι θνητές, δεν συμπεριφέρονται όπως οι βιολογικοί οργανισμοί, ώστε να φυτρώνουν, να ανθίζουν και ύστερα να μαραίνονται. Δεν υπήρξε ποτέ στην ιστορία το φαινόμενο να χαθεί μια γλώσσα από τα δάνεια του λεξιλογίου που αποτελούν μέρος της φυσικής της αλλαγής. Άλλωστε, θεωρητικά ούτε υπάρχει ούτε μπορεί να υπάρξει γλωσσική διαδικασία αλλαγής που να οδηγεί στην απώλεια μιας γλώσσας.

*Άννα Φραγκουδάκη
Γλώσσα και ιδεολογία
(απόσπασμα σε διασκευή)*

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, κυκλώνοντας το Σ, αν η πρόταση είναι σωστή, ή το Λ, αν η πρόταση είναι λανθασμένη. (20 μονάδες)

α. Οι γλώσσες πεθαίνουν όταν χάνουν την «καθαρότητά» τους.

Σ Λ

β. Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης υποστηρίζει ότι τις λέξεις δεν τις κάνει ξένες η ετυμολογία τους.

Σ Λ

γ. Η γλώσσα έχει την ικανότητα να ενσωματώνει νέες λέξεις.

Σ Λ

δ. Η αρχαία ελληνική είναι «καθαρή» γλώσσα.

Σ Λ

ε. Η γλώσσα αλλάζει σύμφωνα με τις επικοινωνιακές ανάγκες που διαμορφώνονται σε κάθε κοινωνία.

Σ Λ

στ. Η λέξη *λουλούδι* έχει ελληνική προέλευση.

Σ Λ

ζ. Η αναφορά από τον συγγραφέα σε ειδικούς επιστήμονες ενισχύει το κύρος και την αξιοπιστία των επιχειρημάτων του.

Σ Λ

η. Τα εισαγωγικά στην πρώτη παράγραφο, και στις δύο περιπτώσεις, χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν τη μεταφορική λειτουργία του λόγου.

Σ Λ

θ. Στη δεύτερη παράγραφο υπάρχει ως τρόπος ανάπτυξης η αιτιολόγηση.

Σ Λ

ι. Οι ρηματικοί τύποι *αναπαράγεται* και *οδηγήσουν* στην τελευταία παράγραφο έχουν την ίδια ρίζα.

Σ Λ

